

**PRIM'AWLA QORTI CIVILI
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE**

Illum 13 ta' Ottubru, 2016

Citazzjoni Nru: 505/2002 AF

World Marketing Services Limited

vs

Lift Services Limited u b'digriet tat-12 ta' Gunju giet imsejha fil-kawza Engineering Services Limited u b'digriet tal-Qorti tas-27 ta' Frar, 2004 giet awtorizzata korrezzjoni fl-isem tas-socjetà konvenuta u l-kelma "Lift" trid tinbidel ghall-kelma "Lifts"

Il-Qorti:

Rat iċ-citazzjoni ta' World Marketing Services Limited li permezz tagħha wara li gie premess illi:

Il-partijiet permezz ta' skrittura privata datata 26 ta' Ottubru 2000 (Dok. WMS1) stipulaw kuntratt ta' bejgh u appalt ta' servizzi in konnessjoni mal-installazzjoni ta' zewg Passenger Lifts (bl-opzjoni tax-xiri ta' lift iehor desinjat bhala Service Lift liema opzjoni ma gietx ezercitata) b'riferenza ghat-Tender Documents annessi mas-sejha ghall-offerti preparata fuq

inkarigu tas-socjetà attrici mis-socjetà Engineering Services Limited datata 12 ta' Gunju 2000 (Dok. WMS2) u b'riferenza ghall-offerta maghmula mis-socjetà konvenuta datata 19 ta' Gunju 2000 (Dok. WMS3).

Matul il-process tas-sejha ghall-offerti gie enfasizzat b'mod kostanti u konsistenti li kien essenzjali ghas-socjetà attrici li l-passenger lifts ikollhom kapacità li jgornu tmien passiggieri l-wiehed, liema kundizzjoni giet riprodotta fid-dokumentazzjoni mhejjija ghas-sejha ghall-offerti, u liema kundizzjoni giet accettata u inkluzza mis-socjetà konvenuta fl-offerta taghha.

Inoltre gie stipulat illi l-passenger lifts kellhom jissodisfaw il-kriterji tal-EN81 Standards, illi jirrikjedu ghal kapacità ta' tmien passiggieri mutur li jkun jiflah taghbija ta mill-anqas sitt mitt kilogramma (600kg), u mhux talli hekk, talli s-socjetà konvenuta indikat fl-offerta taghha kapacità ghal taghbija ta' sitt mija u erbghin kilogramma (640kg).

Is-socjetà konvenuta nstallat iz-zewg passenger lifts in kwistjoni u wahlet fihom tabelli li jindikaw kapacità ta' taghbija ta' tmien passiggieri.

Is-socjetà attrici kkummissjonat rapport fuq il-passenger lifts in kwistjoni (Dok. WMS4) li minnu rrizulta li dawn kellhom kapacità interna mhux addatta ghall-garr ta' aktar minn erba' passiggieri, u li fil-fatt il-mutur installat ghandu kapacità li jgorn massimu ta' erba' mija u hamsin kilogramma (450kg) u mhux il-piz stipulat.

Interpellata sabiex jikkonformaw mal-kundizzjonijiet stipulati, is-socjetà konvenuta ddikjarat li dan ma kienx possibbli minghajr ma jsir tibdil strutturali fil-fond fejn twahhlu l-passenger lifts in kwistjoni, u rrifjutaw li jiehdur lura l-prodott taghhom.

Fuq istanza tas-socjetà konvenuta s-socjetà attrici ghamlet diversi spejjez intizi sabiex jakkomodaw il-passenger lifts in kwistjoni, kif ukoll inkorriet spejjez u telf ta' qliegh in konnessjoni mad-dewmien li l-inadempjenza kontrattwali tas-socjetà konvenuta kkagunat fl-installazzjoni ta' servizzi ohra fl-

istess fond u in konnessjoni mad-dewmien fl-avvjament tal-istabbiliment tas-socjetà attrici wkoll ikkagunat minn tali inadempjenza.

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara li z-zewg passenger lifts provduti mis-socjetà konvenuta mhumieq tal-kwalità pattwita u konsegwentement tirrexxindi, tannulla u thassar il-bejgh taghhom u l-appalt tas-servizzi stipulati in konnessjoni mal-installazzjoni u manutenzjoni taghhom.
2. Tiddikjara lis-socjetà konvenuta kontrattwalment inadempjenti fil-konfront tas-socjetà attrici u responsabbli ghad-danni sofferti bhala konsegwenza ta' tali inadempjenzi kontrattwali u tillikwida tali danni.
3. Tikkundanna lis-socjetà konvenuta sabiex tirrifondi l-prezz imhallas mis-socjetà attrici in konnessjoni mal-bejgh indikat fl-ewwel talba u in konnessjoni mal-ghoti ta' servizzi relatati mal-istess bejgh kif ukoll li thallas id-danni hekk dikjarati u likwidati in konsegwenza tat-talbiet precedenti.

Bl-imghax u bl-ispejjez, bl-ingunzjoni tar-rapprezentanti gudizzjarji tas-socjetà konvenuta minn issa in subizzjoni, u bir-rizerva ta' kull azzjoni ulterjuri fil-ligi.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti tas-socjetà attrici maħlufa minn Annunziata sive Nancy Buhagiar li kkonfermat illi:

Il-partijiet permezz ta' skrittura privata datata 26 ta' Ottubru 2000 (Dok. WMS1) stipulaw kuntratt ta' bejgh u appalt ta' servizzi in konnessjoni mal-installazzjoni ta' zewg Passenger Lifts (bl-opzjoni tax-xiri ta' lift iehor desinjat bhala Service Lift liema opzjoni ma gietx ezercitata) b'riferenza ghat-Tender Documents annessi mas-sejha ghall-offerti preparata fuq inkarigu tas-socjetà attrici mis-socjetà Engineering Services Limited datata 12 ta' Gunju 2000 (Dok. WMS2) u b'riferenza ghall-offerta maghmula mis-socjetà konvenuta datata 19 ta' Gunju 2000 (Dok. WMS3).

Matul il-process tas-sejha ghall-offerti gie enfasizzat b'mod kostanti u konsistenti li kien essenzjali ghas-socjetà attrici li l-passenger lifts ikollhom kapacità li jgorru tmien passiggieri l-wiehed, liema kundizzjoni giet riprodotta fid-dokumentazzjoni mhejjija ghas-sejha ghall-offerti, u liema kundizzjoni giet accettata u inkluza mis-socjetà konvenuta fl-offerta taghha.

Inoltre gie stipulat illi l-passenger lifts kellhom jissodisfaw il-kriterji tal-EN81 Standards, illi jirrikjedu ghal kapacità ta' tmien passiggieri mutur li jkun jiflah taghbija ta mill-anqas sitt mitt kilogramma (600kg), u mhux talli hekk, talli s-socjetà konvenuta indikat fl-offerta taghha kapacità ghal taghbija ta' sitt mija u erbghin kilogramma (640kg).

Is-socjetà konvenuta nstallat iz-zewg passenger lifts in kwistjoni u wahlet fihom tabelli li jindikaw kapacità ta' taghbija ta' tmien passiggieri.

Is-socjetà attrici kkummissjonat rapport fuq il-passenger lifts in kwistjoni (Dok. WMS4) li minnu rrizulta li dawn kellhom kapacità interna mhux addatta ghall-garr ta' aktar minn erba' passiggieri, u li fil-fatt il-mutur installat ghandu kapacità li jgorr massimu ta' erba' mija u hamsin kilogramma (450kg) u mhux il-piz stipulat.

Interpellata sabiex jikkonformaw mal-kundizzjonijiet stipulati, is-socjetà konvenuta ddikjarat li dan ma kienx possibbli minghajr ma jsir tibdil strutturali fil-fond fejn twahhlu l-passenger lifts in kwistjoni, u rrifjutaw li jiehdur lura l-prodott taghhom.

Fuq istanza tas-socjetà konvenuta s-socjetà attrici ghamlet diversi spejjez intizi sabiex jakkomodaw il-passenger lifts in kwistjoni, kif ukoll inkorriet spejjez u telf ta' qliegh in konnessjoni mad-dewmien li l-inadempjenza kontrattwali tas-socjetà konvenuta kkagunat fl-installazzjoni ta' servizzi ohra fl-istess fond u in konnessjoni mad-dewmien fl-avvjament tal-istabbiliment tas-socjetà attrici wkoll ikkagunat minn tali inadempjenza.

L-esponenti taf personalment bil-fatti dikjarati.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat in-nota ta' eccezzjonijiet ta' Lift Services Limited li permezz tagħha eċċepiet illi:

It-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu rigettati bl-ispejjez stante illi dak li qed tippretendi s-socjetà attrici mhux minnu jew almenu mhux kollu minnu. Is-socjetà attrici approvat dak kollu li l-ewwel hejjiet u wara lestiet is-socjetà konvenuta. L-istess socjetà attrici kienet mghejjuna mit-teknici tagħha li approvaw kemm it-tender magħmul mis-socjetà konvenuta kif ukoll il-prodott finali mogħti mis-socjetà attrici u approvaw anke li isir il-pagament mis-socjetà attrici lis-socjetà konvenuta u għalhekk is-socjetà esponenti thoss li l-istess ghandhom jigu ikkjamati in kawza. It-teknici tas-socjetà attrici kienet is-socjetà Engineering Services Limited ta' 1, Bronson Flats, Gorse Street, B'Kara.

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat id-dikjarazzjoni tas-socjetà konvenuta maħlufa minn Charles Farrugia li kkonferma illi:

It-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu rigettati bl-ispejjez stante illi dak li qed tippretendi s-socjetà attrici mhux minnu jew almenu mhux kollu minnu.

Is-socjetà attrici approvat dak kollu li l-ewwel hejjiet u wara lestiet is-socjetà konvenuta. L-istess socjetà attrici kienet mghejjuna mit-teknici tagħha li approvaw kemm it-tender magħmul mis-socjetà konvenuta kif ukoll il-prodott finali mogħti mis-socjetà attrici u approvaw anke li isir il-pagament mis-socjetà attrici lis-socjetà konvenuta u għalhekk is-socjetà esponenti thoss li l-istess ghandhom jigu ikkjamati in kawza. It-teknici tas-socjetà attrici kienet is-socjetà Engineering Services Limited.

Is-socjetà attrici kienet infurmata kemm mill-inginier tagħha kif ukoll minn tenderers ohra li ix-shaft li kien hemm già ezistenti

intiz ghal dawn il-lifts li gew installati ma setax jiehu lift ta' tmien persuni u s-socjetà attrici kienet infurmata mis-socjetà konvenuta ukoll b'dan il-fatt. Tant huwa hekk illi s-socjetà konvenuta issuggeriet li l-bibien tal-lift jinfethu centrali biex jintrebah l-akbar spazju possibbli.

Qabel ma nbdeu ix-xogholijiet mis-socjetà konvenuta, huma pprezentaw drawing tal-qisien ta' kull kabina tal-lifts in kwistjoni lis-socjetà attrici ghall-approvazzjoni taghha u din giet approvata minnha. L-istess drawing kien gie moghti ukoll lill-konsulenti tas-socjetà attrici.

Wara li tlestew ix-xogholijiet u cioè l-installazzjoni tal-lifts il-konsulenti tas-socjetà attrici approvaw ix-xogholijiet li saru u irrilaxxjaw ic-certifikat taghhom li igib id-data tal-24 ta' Mejju 2001.

Ix-xoghol ilu lest u kompletat ghal aktar minn ghaxar xhur u ghalhekk is-socjetà attrici setghet facilment ilmentat qabel.

Ghal dawn il-motivi it-talbiet attrici ghandhom jigu rigettati bl-ispejjez kontra l-istess atturi.

Rat illi fl-udjenza tat-12 ta' Ġunju 2002 din il-Qorti diversament presjeduta laqgħet it-talba tas-socjetà konvenuta sabiex tiġi kjamata fil-kawża is-socjetà Engineering Services Limited.

Rat in-nota ta' eċċezzjonijiet ta' Engineering Services Limited li permezz taghha eċċepiet illi:

Is-socjetà eċċepjenti mhijiex legittimu kontradittur fir-rigward tat-talbiet attrici li jirreferu esklussivament ghar-relazzjoni kontrattwali bejn is-socjetà attrici u s-socjetà konvenuta Lift Services Limited.

F'kull kaz u bla pregudizzju ghas-sueccepit, in kwantu jirrigwardja lis-socjetà eċċepjenti it-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fil-ligi u ghandhom jigu michuda bl-ispejjez.

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni tas-soċjeta kjamata fil-kawża Engineering Services Limited maħlufa minn Oliver Aquilina li kkonferma illi:

Is-socjetà Engineering Services Limited mhijiex legittimu kontradditur fir-rigward tat-talbiet attrici li jirreferu esklussivament ghar-relazzjoni kontrattwali bejn is-socjetà attrici World Marketing Services Limited u s-socjetà konvenuta Lift Services Limited.

Is-socjetà esponenti ma bieghet jew provdjet ebda lifts u lanqas ma ntrabtet b'ebda appalt għall-istallazzjoni jew manutenzjoni tagħhom. Konsegwentement ma thallset ebda prezz għall-istess u għalhekk ma ghandha xejn x'tirrifondi.

F'kull kaz u bla pregudizzju għas-sueccipit, in kwantu jirrigwardja lis-socjetà esponenti it-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fil-ligi u għandhom jigu michuda bl-ispejjez. L-esponenti ma kienet responsabbli għal ebda nuqqas jew inadempjenza kontrattwali kif indikat fic-citazzjoni.

Semgħet ix-xhieda prodotti.

Rat illi fl-udjenza tas-16 ta' Novembru 2009, din il-Qorti ħatret lill-inġinier Ray Spiteri bħala perit tekniku.

Rat il-verbali tas-seduti miżmuma mill-perit tekniku.

Rat ir-relazzjoni tal-perit tekniku.

Rat it-twegibiet tal-perit tekniku għad-domandi in eskussjoni tas-soċjeta attrici.

Semgħet it-trattazzjoni finali tal-partijiet.

Rat li l-kawża thalliet għas-sentenza.

Rat l-atti kollha tal-kawża.

Ikkunsidrat illi din l-azzjoni hija bbażata fuq l-artikolu 1390 tal-Kodiċi Ċivili. Dan l-artikolu jgħid hekk:

“Jekk il-ħaġa li l-bejjiegħ iġib biex jikkunsinna ma tkunx tal-kwalità mwiegħda, jew ma tkunx bħall-kampjun li fuqu l-bejgħ ikun sar, ix-xerrej jista’ jagħżel jew li jirrifjuta l-ħaġa u jitlob id-danni, jew li jircievi l-ħaġa bi prezz anqas fuq stima ta’ periti.”

Għaldaqstant skont dan l-artikolu, jekk l-oġġett mhuwiex tal-kwalità miftehma jew mhux skont il-kampjun provdut li fuqu sar il-bejgħ, ix-xerrej għandu żewġ rimedji disponibbli u cioè li jirrifjuta l-oġġett u minflok jitlob id-danni li sofra jew altrimenti jaċċetta l-konsenja tal-oġġett iżda jitlob tnaqqis fil-prezz. Jirriżulta li permezz ta’ din l-azzjoni s-soċjeta attriċi għażlet l-ewwel rimedju u qiegħda titlob lill-Qorti tiddikjara li ż-żewġ *passanger lifts* provduti mis-soċjeta konvenuta mhumix tal-kwalità pattwita u konsegwentement tirrixxindi, tannulla u tħassar il-bejgħ tagħhom u l-appalt tas-servizzi stipulati in konnessjoni mal-installazzjoni u manutenzjoni tagħhom. Hija qiegħda titlob ukoll li jiġu likwidati d-danni sofferti.

Is-soċjetà konvenuta laqgħet għat-talbiet attriċi billi eċċepiet illi s-soċjetà attriċi kienet approvat dak kollu li hejjiet u lestiet is-soċjetà konvenuta u li s-soċjetà attriċi kienet dejjem assistita mit-teknici tagħha li approvaw kemm it-*tender* li ngħata lis-soċjetà konvenuta kif ukoll il-prodott finali u l-pagament lill-konvenuta. Dawn it-teknici kienu l-inġiniera tas-soċjetà Engineering Services Limited u għaldaqstant is-soċjetà konvenuta talbet li dawn jiġu kjamati fil-kawża. Din it-talba giet milqugħa minn din il-Qorti diversament presjeduta. Is-soċjetà kjamata fil-kawża eċċepiet illi hija mhijiex il-legittimu kontradittur għat-talbiet attriċi.

Mill-provi prodotti jirriżulta li s-soċjetà konvenuta Lifts Services Limited giet inkarigata mis-soċjetà attriċi sabiex tipprovdi u tinstalla żewġ *passenger lifts* fil-proprjetà tas-soċjetà attriċi. Il-ftehim gie ffirmat bejn il-partijiet fis-26 ta’ Ottubru 2000 u dan wara li s-soċjetà konvenuta pparteċipat f’sejħa għall-offerti għall-provvista ta’ dawn il-*lifts* u l-installazzjoni tagħhom. It-*tender document* gie ppreparat mis-soċjetà kjamata fil-kawża

Engineering Services Limited fejn gie speċifikat li l-lifts għandhom jesgħu tmien persuni. Jirriżulta però li meta dawn il-lifts ġew spezzjonati mis-soċjetà attriċi ftit taż-żmien wara li ġew installati, kien evidenti li dawn ma kienux kbar biżżejjed sabiex joqgħodu fihom tmien persuni u oltre minn hekk ma kienux konformi mad-*'Design Guidelines Access for All'* ippubblikat mill-Kummissjoni Nazzjonali Persuni b'Diżabilità in kwantu dawn il-lifts ma kienux kbar biżżejjed sabiex ikunu jistgħu jintużaw minn persuna li tagħmel użu minn *wheelchair*. Is-soċjetà attriċi tgħid ukoll illi minkejja li skont l-istandards mitluba fi-tender il-lifts għandhom jifilħu piż ta' 600kg, il-lifts attwalment installati jifilħu biss piż ta' 450kg.

Għaldaqstant jirriżulta li l-ilment prinċipali tas-soċjetà attriċi f'din il-kawża hija dwar il-kapaċità tal-kabini ta' dawn iż-żewġ lifts mixtrija mingħand u nstallati mis-soċjetà konvenuta.

Il-Qorti ser tqis l-ewwelnett l-eċċezzjoni preliminari tas-soċjetà kjamata fil-kawża Engineering Services Limited li hija mhijiex il-legittimu kontradittur għat-talbiet attriċi.

Kif spjegat il-Qorti tal-Appell Inferjuri fis-sentenza tagħha fl-ismijiet *Burmarrad Commercials Limited vs Desmond Mizzi et*, deċiża fit-28 ta' Frar 2007:

"b'relazzjoni guridika wiehed necessarjament jifhem dak l-att jew pluralità t'atti konnessi li jimmiraw għall-produzzjoni t'effetti guridici fl-ambitu tad-drittijiet bejn zewg soggetti jew aktar."

Il-Qorti kompliet ukoll billi qalet:

"Huwa ferm evidenti minn natura u l-kontenut ta' dawn l-aggravji illi dak li jitqies primarju li jigi investigat hi x-xorta ta' relazzjoni guridika bejn il-partijiet in kwantu minnha jrid imbagħad jirriżulta jekk l-appellanti kellux jitqies bhala l-legittimu kontradittur di fronte għas-soċjetà attriċi."

Il-Qorti tal-Appell fis-sentenza tagħha fl-ismijiet *Frankie Refalo et vs Jason Azzopardi et*, deċiża fil-5 ta' Ottubru 2001 sostniet illi:

“Jekk dan in-ness jigi stabbilit, il-persuna citata setghet titqies li kienet persuna idoneja biex tirrispondi ghat-talbiet attrici, inkwantu dawn ikunu jaddebitawlha obbligazzjoni li kienet mitluba tissodisfa dan in kwantu il-premessi ghaliha, jekk provati, setghu iwasslu ghall-kundanna mitluba f’kaz li jinsab li l-istess konvenut ma jkollux eccezzjonijiet validi fil-ligi x’jopponi ghaliha. Dan naturalment ma jfissirx li jekk il-Qorti tiddeciedi – kif iddecidiet korretament f’dan il-kaz – illi l-konvenut kien gie sewwa citat in kwantu jkun stabbilit li l-interess guridiku tiegħu fil-mertu kif propost mill-attur illi hu kellu neccessarjament ikun finalment tenut bhala l-persuna responsabbli biex tirrispondi ghat-talbiet attrici kif proposti. Kif lanqas ifisser li l-istess konvenut ma jkollux eccezzjonijiet validi fil-mertu, fosthom dik li t-talbiet attrici kellhom fil-fatt ikunu diretti lejn haddiehor jew lejn haddiehor ukoll inkwantu dan ikun involut fl-istess negozzju u allura seta’ jigi wkoll citat bhala legittimu kontradittur fil-kawza.”

Għaldaqstant għandu jigi eżaminat jekk is-soċjetà kjamata fil-kawża għandhiex tabilhaqq rapport proċesswali mad-domandi attrici u allura għandhiex tikkonfigura bhala l-kontradittur legittimu. Kif tajjeb eċċepiet Engineering Services Limited, hija qatt ma bieghet jew provdjet *lifts* u lanqas ma ntrabtet b’ebda appallat għall-installazzjoni jew manutenzjoni tal-istess *lifts* mas-soċjetà attrici. In kwantu li din l-azzjoni hija strettament ibbażata fuq l-artikolu 1390 tal-Kodiċi Ċivili, liema artikolu jipprovdi għar-rimedji tax-xerrej kontra l-bejjiegħ, is-soċjetà Engineering Services Limited ma tistax twieġeb għad-domandi attrici li jistgħu jkunu diretti biss lejn is-soċjetà konvenuta li pprovdiet il-*lifts* li minnhom qiegħda tilmenta l-attrici. Dan indipendentement mill-fatt illi Engineering Services Limited kienet involuta fil-proċess tat-*tender* u approvazzjoni ta’ dawn il-*lifts*. Fit-termini tal-azzjoni proposta l-Qorti qatt ma tista’ ssib illi s-soċjetà kjamata fil-kawża, li ma bieghet ebda *lift* lis-soċjetà attrici, għandha twieġeb hi għat-talbiet attrici għaliex din mhijiex azzjoni għad-danni bbażata fuq id-dispożizzjonijiet generali tal-ligi u għaldaqstant l-eċċezzjoni tagħha li mhijiex il-legittimu kontradittur għat-talbiet attrici sejra tintlaqa’.

Għal dak li jirrigwarda kunsiderazzjonijiet ta' dritt fil-mertu, il-Qorti tal-Appell Inferjuri fis-sentenza tagħha fl-ismijiet Joseph Debono vs Uskin Ltd, deċiża fit-28 ta' Marzu 2008 osservat:

*"Ma hemmx dubbju illi l-Artikolu 1390 tal-Kodici Civili jaqs bhala rilevanti l-kwalità jew kwalitajiet li huma essenzjali għall-uzu tal-haga jew li jiformaw l-oggett ta' xi impenn kontrattwali specifiku, u li in mankanza, jintitolaw lix-xerrej li jagixxi għar-risoluzzjoni jew għar-riduzzjoni tal-prezz. Huma dawn anke skont id-dottrina legali r-rimedji generali esperibbli mix-xerrej f'kaz ta' inadempiment. Ara **Bianca "La Vendita e la Permuta"**, Unione Tipografica - Editrice Torinese, 1972, pac. 845 et sequitur)."*

Hekk ukoll fis-sentenza Paul Galea pro et noe vs Carmel Galea, deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fil-31 ta' Jannar 2003, intqal hekk dwar l-artikolu 1390:

"Dawn il-Qrati dejjem irritenew li biex ix-xerrej jehles mir-rabta kontrattwali li kien daħal fiha li jakkwista l-oggett mingħand il-venditur, fejn dak l-oggett ma jkunx konformi mal-kampjun jew skond il-kwalità mwieghda, hu kellu jirrifjutah jew materjalment jew billi jiddepozitah taht l-Awtorità tal-Qorti (Avv. Dottor Louis Cassar Pullicino nomine vs Pauline Buhagiar nomine, Appell Ċivili, 28 ta' April 2000)."

Kif ingħad fis-sentenza ta' din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet David Pace vs Tony Vella, deċiża fit-12 ta' Novembru 2013:

"Il-forma guridika tar-rifjut hi komunement meqjusa bhala d-depożitu formali tal-oggett permezz ta' cedola fil-Qorti u f'kazijiet ta' oggetti kbar id-depożitu fiziku tal-oggett għand konsinjatarju."

Il-Qorti hija sodisfatta li s-soċjetà attriċi rrifjutat dawn il-lifts kif trid il-liġi u kif huwa aċċettat fil-gurisprudenza. Għalkemm jirriżulta li s-soċjetà attriċi ilmentat minn dawn il-lifts xhur wara li ġew installati, il-partijiet jaqblu li għal xhur sħaħ dawn ma kienux aċċessibli peress illi xogħolijiet kienu għadhom

għaddejjin fil-binja u allura l-lifts inżammu magħluqin sabiex ma ssirihomx ħsara kif ukoll biex ma jkunux ta' periklu. Kif rappreżentanti tas-soċjetà attriċi daħlu fil-lifts l-ewwel darba, huma bdew jilmentaw dwar id-daqs mas-soċjetà konvenuta kif ukoll mas-soċjetà kjamata fil-kawża u wara li fallew it-trattativi bejn il-partijiet sabiex tinstab soluzzjoni, s-soċjetà attriċi qalgħet dawn il-lifts u ddepożitat hom mal-kunsinnatarju Anthony Mifsud li xehed f'dawn il-proċeduri. Fi kwalunkwe każ ma jirriżultax illi s-soċjetà konvenuta qiegħda tilmenta li s-soċjetà attriċi ma rrifjutatx il-lifts in kwistjoni skont ma huwa aċċettat fil-ġurisprudenza.

Fil-mertu, il-Qorti sejra tibda billi tagħmel riferenza għall-konklużjoniet tal-perit tekniku. Dwar kunsiderazzjonijiet li l-Qorti għandha tagħti lir-rapport peritali, il-Qorti tirreferi għas-sentenza fl-ismijiet Vella Carmel vs Sammut Victor, deċiża fit-18 ta' Frar 2004 fejn intqal:

"Issa huwa pacifiku f'kazijiet ta' din ix-xorta illi l-gudizzju tal-Qorti kellu necessarjament ikun bazat fuq l-opinjoni teknika tal-perit nominat minnha. Dan aktar u aktar fejn il-parti nteressata ma tkunx ipprevaliet ruhha mill-fakoltà lilha koncessa b'talba għan-nomina ta' periti addizzjonali. Ara "Giswarda Bugeja et -vs- Emmanuele Muscat et", Appell Civili, 23 ta' Gunju 1967."

Huwa minnu li skont l-artikolu 681 tal-Kapitolu 12 il-Qorti ma hijiex tenuta jew marbuta li taċċetta l-konklużjonijiet tar-rapport tal-perit u li, b'hal materjali istrutturji oħrajn huma kontrollabbli mill-ġudikant, kontra l-konvinzjoni tagħha nfisha.

"Dan però ma tistax tagħmlu b'mod legger jew kapriccjuż. Il-konvinzjoni kuntrarja tagħha kellha tkun ben informata u bazata fuq ragunijiet li gravement ipoggu fid-dubbju dik l-opinjoni teknika lilha sottomessa b'ragunijiet li ma għandhomx ikunu privi mill-konsiderazzjoni ta' l-aspett tekniku tal-materja taht ezami." (Philip Grima vs Carmelo Mamo et nomine, deciza mill-Qorti tal-Appell fid-29 ta' Mejju 1998).

Gie wkoll sewwa ritenut illi:

"f'cirkostanzi bhal dawn ikun pruzuntuz għall-gudikant illi jiddipartixxi bla raguni verament valida mir-relazzjoni peritali. Dana mhux biss għax ma kellux il-mezzi għaddisposizzjoni tiegħu biex serenement jinoltra ruhu fl-aspetti teknici tal-meritu, imma wkoll għaliex necessarjament tkun tonqsu dik il-konnoxxenza mehtiega biex, b'mod kritiku, jasal għal konvinciment divers minn dak li jkunu waslu għalih l-esperti minnu nominati" (Benjamin Camilleri *nomine* vs Charles Debattista *nomine*, deciza mill-Qorti tal-Appell fid-9 ta' Frar 2001).

Fir-relazzjoni tiegħu, l-inġinier Ray Spiteri jikkonkludi li għalkemm il-piż illi tiffaħ il-kabina ta' kull *lift* hija ta' 600kg u għalhekk hija skont l-istandard 'EN81' kif mitlub mis-soċjetà attriċi, huwa fiżikament impossibli li fil-*lifts* in kwistjoni joqgħodu tmien persuni kif mitlub minħabba d-daqs tal-kabini. Iżda l-perit tekniku sab illi dan kien attribwibbli għall-fatt illi x-*shafts* tal-*lifts* kienu żgħar wisq biex jesgħu kabina ta' *lift* ta' tmien persuni kull wieħed. Filfatt, jirriżulta li wara li s-soċjetà attriċi neħhiet il-*lifts* minn fuq il-post u ddepożitat hom għand il-kunsinnatarju, hija ma installatx minflok hom żewġ kabini akbar iżda għamlet tibdiliet strutturali fil-post billi waqqgħet ix-*shafts* eżistenti u minflok installat *lift* wieħed li jesa' għaxar persuni. Dan jikkonferma l-konklużjoni tal-perit tekniku li fix-*shafts* li kien hemm, qatt ma setgħu jiġu nstallati *lifts* ta' tmien persuni kull wieħed.

Jirriżulta li t-*tender document* gie preparat mis-soċjetà kjamata fil-kawża Engineering Services Limited. Fost il-kundizzjonijiet hemm indikat ċar illi l-kabini in kwistjoni jridu jkunu jesgħu tmien persuni. Speċifikament, fost il-kundizzjonijiet tat-*tender* imsemmi kien hemm miktub ukoll illi '*The internal floor area shall be in accordance with EN81.*' L-inġinier Paul Cardona inkarigat mis-soċjetà attriċi sabiex jagħmel rapport dwar il-*lifts* in kwistjoni jgħid illi skont 'EN81' kabina ta' *lift* li tesa' tmien persuni trid tkun ta' 1.6 metri kwadri. Skont il-perit tekniku l-'EN81' li eosebixxa estratt minnu mar-relazzjoni tiegħu, jgħid illi l-minimu huwa kabina ta' 1.45 metri kwadri għal tmien persuni. Dan l-istandard jistabbilixxi wkoll illi l-kabina tal-*lift*

għandha tiflaħ piż kompleksiv ta' 600kg. Ix-*shafts* tal-*lifts* kienu oriġinarjament ta' madwar 2.58 metri kwadri kull wieħed. Il-Qorti tibda billi tgħid illi ssibha diffiċli sabiex temmen illi s-soċjetà attriċi ma vverifikatx jekk kabina tal-*lift* tad-daqs neċessarju sabiex jesa' tmien persuni kienx effettivament joqgħod fix-*shaft* eżistenti. Speċjalment meta wieħed jikkunsidra li bejn il-qies tax-*shaft* u l-qies tal-kabina kif kellha tkun skont l-istandard applikabbli hemm biss differenza ta' madwar metru kwadru. Anke mingħajr għajnuna teknika l-Qorti hija tal-fehma li s-soċjetà attriċi, jekk ma kinitx taf, kellha tivverifika jekk l-ispazju eżistenti kienx biżżejjed sabiex tiġi installata kabina skont l-istandard rikjesti mill-attriċi stess, għaliex jekk le, għandha tapplika r-regola '*imperitia culpa adnumeratur*' għaliex huwa mistenni minn bniedem prattiku li jivverifika jekk id-daqs tax-*shaft* kienx adegwat għal *lift* ta' tmien persuni.

Kif diġà ngħad il-perit tekniku kkonferma li f'*shaft* ta' dak il-qies qatt ma seta' jiġi installat *lift* ta' tmien persuni skont l-istandards stabbiliti. Fil-fehma tal-Qorti, is-soċjetà attriċi ma tistax tippretendi li hija ġiet konsenjata prodott mhux tal-kwalità mifthemma meta jirriżulta li kien fiżikament impossibli għas-soċjetà konvenuta li ttipprovdi dak mitlub fit-*tender*.

Stabbilit dan il-punt, il-Qorti sejra issa tqis ix-xorta ta' ftehim bejn il-partijiet. Dan fil-fehma tal-Qorti, huwa l-pern tal-vertenza. Dan qiegħed jingħad għaliex is-soċjetà attriċi xorta waħda ma tistax tirnexxi fl-azzjoni tagħha u tikseb dikjarazzjoni li l-*lifts* in kwistjoni ma kienux tal-kwalità pattwita jekk jirriżulta li l-ftehim bejn il-partijiet ma kienx illi s-soċjetà konvenuta Lifts Services Limited ttipprovdi kabini tal-*lifts* tad-daqs li qiegħda tgħid l-attriċi. Għaldaqstant, il-Qorti trid tindaga x'kien il-ftehim bejn il-partijiet u sa fejn jista' jingħad li kien hemm xi kwalità diversa minn dik attwalment miftehma.

Infatti jirriżulta li l-partijiet ma jaqblux bejniethom dwar x'kien il-ftehim attwali fuq il-qies ta' dawn il-*lifts*. Filwaqt illi Franco Gové, għas-soċjetà attriċi jišhaq illi huma kienu ċari kemm mas-soċjetà konvenuta u kif ukoll mal-inġiniera tagħhom, kjamati fil-kawża li l-*lifts* in kwistjoni kellhom jesgħu tmien persuni u jkunu spazjużi biżżejjed sabiex jakkomodaw persuna

b'wheelchair, Charles Farrugia għan-nom tas-soċjetà konvenuta kif ukoll l-inġinier Oliver Aquilina għan-nom tas-soċjetà kjamata fil-kawża jgħidu li r-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi kienu konsapevoli illi kien fiżikament impossibbli li fix-*shafts* eżistenti jiġu nstallati *lifts* illi jesgħu tmien persuni. Charles Farrugia fl-affidavit tiegħu jgħid illi Franco Gove kien filfatt stqar miegħu li huwa kien jaf illi l-*lifts* ma kienux ser ikunu ta' tmien persuni imma li stenna li ser ikunu tal-inqas akbar milli fil-fatt kienu.

Meta s-soċjetà konvenuta ssottomettiet it-*tender* tagħha, hija ma kkommettiet ruħha dwar id-daqs tal-kabina iżda kitbet li din trid tiġi stabbilita wara li jiġi verifikat id-daqs tax-*shaft*. B'żieda ma dan, jirriżulta li permezz ta' *fax* datata 1 ta' Settembru 2000, u cioè qabel ma ġie ffirmat il-ftehim bejn il-partijiet, Charles Farrugia għan-nom tas-soċjetà konvenuta kien baġhat pjanta lis-soċjetà konvenuta li turi l-qisien tal-kabina li kienet ser tiġi nstallata. Skont l-ispeċifikazzjoni tekniċi stabbiliti li anke ġew kkonfermati mill-perit tekniku, dawn il-qisien kienu diġà żgħar wisq sabiex il-kabina tesa' tmien persuni iżda Franco Gove għan-nom tas-soċjetà attriċi xorta waħda approva din il-pjanta u dan wara li ddiskutiha ma' rappreżentanti tal-kjamata fil-kawża. Fil-fatt fil-pjanta annessa ma din il-*fax* is-soċjetà konvenuta kkommettiet ruħha li tipprovi kabina li tkun ta' 1.044 metri kwadri.

L-inġinier Cardona fir-rapport tiegħu jgħid illi l-kabini in kwistjoni kienu filfatt ta' inqas minn metru kwadru u cioè 0.942 metru kwadru (1200 x 785). Is-soċjetà konvenuta fil-fatt ikkonfermat lill-perit tekniku li hija kienet qiegħda taqbel ma dawn il-qisien¹.

Mill-provi prodotti, il-Qorti mhijiex konvinta mqar fuq bażi ta' probabbiltà li bejn il-partijiet qatt kien verament miftiehem illi ser jiġu nstallati *lifts* li jesgħu tmien persuni u li ser ikunu jistgħu jintużaw minn persuna b'wheelchair. Fir-rigward tal-aċċess għall-persuni b'diżabilità, il-Qorti hija sodisfatta mill-provi prodotti li bqija tal-binja tas-soċjetà attriċi ma kienitx, fil-mument rilevanti għal din il-kawża, adegwatament attrezzata

¹ Ara ittra a fol. 790 et seq. tal-proċess

sabiex tkun aċċessibbli għall-persuni b'wheelchair. Għalkemm Franco Gové esebixxa ritratt ta' rampa tal-injam li huwa jgħid illi titqiegħed quddiem il-bieb tas-*showroom*, mhuwiex verosimili u lanqas kredibbli li din ir-rampa li hija pjuttost goffa tinqala' minn post sabiex titqiegħed fl-entrata ta' fejn jinsab il-*lift* biex persuna b'wheelchair ikun jista' jaċċessa dan il-*lift*. La s-soċjetà attriċi qatt ma ħadet ħsieb illi tipprovdi aċċess adegwat u prattiku għal persuni f'wheelchair għal dik il-parti tal-binja fejn kienu jinsabu l-*lifts*, mhuwiex verosimili li meta kienu qegħdin isiru n-negozjati bejn il-partijiet is-soċjetà attriċi kienet tinsisti li dawn il-*lifts* ikunu jistgħu jintużaw minn persuni b'wheelchair. B'żieda ma dan, ma ġiex spjegat għalfejn kundizzjoni li s-soċjetà attriċi tgħid illi kienet daqsekk importanti ma tissemmiex fit-tender. Finalment, il-Qorti ssibha diffiċli biex temmen li s-soċjetà attriċi pretendiet illi f'*shaft* ta' fond ta' metru u għoxrin ċentimetru qatt setgħet tigi nstallata kabina ta' *lift* li tista' tintuża minn persuna b'wheelchair.

Il-Qorti hija tal-fehma li r-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi kienu konsapevoli li x-*shafts* in kwistjoni kienu żgħar wisq għal *lifts* ta' tmien persuni kull wieħed. Il-pjanta bil-qisien tal-kabini annessa mal-*fax* tal-1 ta' Settembru 2000 mhux talli ġiet approvata mis-soċjetà konvenuta, liema *fax* diġa kienet turi qisien ta' kabini żgħar wisq għal tmien persuni, iżda turi li qabel ma ġie ffirmat il-ftehim bejn il-partijiet, diġà kien hemm diskussjonijiet dwar kif jista' jiġi massimizzat l-ispazju disponibbli u dan fil-fehma tal-Qorti propju għaliex il-partijiet kollha, inkluż is-soċjetà attriċi kienu konxxji li x-*shafts* kienu żgħar wisq.

Il-Qorti kkunsidrat ukoll dak illi jgħid l-inġinier Oliver Aquilina fl-affidavit tiegħu. Huwa jagħmel riferenza għall-rapport illi kienet għamlet is-soċjetà li huwa jirrappreżenta fir-rigward tal-*lift shafts* in kwistjoni, liema rapport huwa jgħid illi sar qabel ma ġie preparat it-*tender document* minn Engineering Services Limited. Huwa jgħid illi f'dan ir-rapport huma kienu infurmaw lis-soċjetà attriċi li x-*shafts* kienu żgħar wisq sabiex fihom jiġu nstallati *lifts* ta' tmien persuni u li tkellem verbalment mas-sinjura Nancy Buhagiar għan-nom tas-soċjetà attriċi dwar dan il-punt iżda ġie miftiehem illi t-*tender document* xorta waħda jitlob li l-*lift* għandu jkun jesa' tmien persuni biex imbagħad

jaraw x'suġġerimenti kienu ser joffru l-kuntratturi li jitfgħu l-offerta tagħhom għal dan it-*tender*. Minkejja li għal xi raġuni kopja ta' dan ir-rapport qatt ma ġie preżentant mis-soċjetà kjamata fil-kawża, ma jirriżultax illi s-soċjetà attriċi għamlet kontro eżami tal-inġinier Aquilina. Il-Qorti kkunsidrat ukoll illi meta s-soċjetà kjamata fil-kawża ċcertifikat il-*lifts* in kwistjoni wara li ġew installati, ma ġiex indikat illi dawn il-*lifts* jesgħu tmien persuni iżda biss illi kull *lift* jiflaħ il-piż ta' 600kg.

Il-Qorti tinnota inoltre illi mill-provi prodotti jirriżulta li s-soċjeta kjamata fil-kawża kienet awtorizzat il-pagamenti lis-soċjeta konvenuta. Fil-fehma tal-Qorti, li kieku l-*lifts* ma kienux tal-kwalità pattwita, il-pagamenti ma kienux jiġu awtorizzati mill-inġiniera inkarigati mis-soċjetà attriċi. Infatti Franco Gové jikkonferma li mill-prezz miftiehem ta' LM23,000 is-soċjetà attriċi laħqet ħallset lis-soċjetà konvenuta l-ammont ta' Lm18,000.

Finalment, il-Qorti qieset l-affidavit ta' Stefano Cremona, li kien impjegat bħala inġinier mas-soċjeta Topserv Limited li kienet ukoll issottomettiet l-offerta tagħha għall-provvista ta' dawn il-*lifts*. Huwa jikkonferma li waqt laqgħa li huwa kellu ma Nancy Buhagiar għan-nom tas-soċjetà attriċi, huwa kien infurmaha li fix-*shafts* eżistenti kien impossibbli li joqgħodu *lifts* ta' tmien persuni.

Il-Qorti mhijiex teskludi li kien hemm nuqqasijiet kemm da parti tas-soċjetà konvenuta li ffirmat ftehim li jagħmel riferenza għall-kundizzjonijiet illi ma setgħu qatt jiġu rispettati, u kemm nuqqas professjonali da parti tas-soċjetà kjamata fil-kawża li preparat dokument li titlob speċifikazzjonijiet li kienu impossibbli li jiġu implimentati fuq il-post. Iżda fil-fehma tal-Qorti ċ-ċirkostanzi tal-każ juru li s-soċjetà attriċi qatt ma kienet qiegħda tippretendi *lift* illi jesa' tmien persuni, speċjalment meta wieħed jikkunsidra li kien fizikament impossibbli li dawn l-ispeċifikazzjonijiet jintlaqgħu.

Għar-raġunijiet premessi, l-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi filwaqt illi tilqa' l-ewwel eċċezzjoni tas-soċjetà kjamata fil-kawża Engineering Services Limited billi tiddikjara li hija mhijiex il-legittimu kontradittur għat-talbiet attriċi u b'hekk

tilliberaha mill-osservanza tal-gudizzju, tiċhad l-istess talbiet attriċi.

Spejjeż tal-kawża jithallsu mis-soċjetà attriċi b'dan illi l-ispejjeż tas-soċjetà kjamata fil-kawża Engineering Services Limited għandhom jithallsu mis-soċjetà konvenuta Lifts Services Limited.

IMHALLEF

DEP/REG